

Pårørende - Varsling og informasjon

D38387

 Utgave:
2.01

 Gjelder fra:
08.08.2022

Side 1 av 4

Hensikt og omfang

- Avklare og dokumentere hvem som er pasientens nærmeste pårørende
- Ivareta informasjon og samarbeid med pårørende
- Prosedyren er en kortversjon av aktuelle kapitler fra **Pasient- og brukerrettighetsloven** i forhold til pårørende. Aktuelle paragraf-henvisninger herfra gjengis i teksten.

Ansvar/målgruppe

- Alle ansatte i Sykehuset Innlandet

Pårørende

- Pårørende er den/de pasienten oppgir som pårørende og nærmeste pårørende
- Pasienten kan endre valget av nærmeste pårørende
- Det er nærmeste pårørende som har rettigheter etter helselovgivningen. Pårørende kan ha ulike rettigheter. Det er nærmeste pårørende som har rett til å motta informasjon, klage på vedtak mv.
- Hvis pasienten ikke oppgir nærmeste pårørende, og det heller ikke er familiemedlemmer eller venner med varig og løpende kontakt med pasienten, vil verge eller hjelpeverge kunne tre inn som nærmeste pårørende
- Dersom pasienten er ute av stand til å oppgi pårørende, skal nærmeste pårørende være den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt med pasienten, likevel slik at det tas utgangspunkt i følgende rekkefølge: ektefelle, registrert partner, personer som lever i ekteskapslignende eller partnerskapslignende samboerskap med pasienten, barn over 18 år, foreldre eller andre med foreldreansvaret, søsken over 18 år, besteforeldre, andre familiemedlemmer som står pasienten nær, verge eller fremtidsfullmektig med kompetanse på det personlige området.
- Ved tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern har den som i størst utstrekning har hatt varig og løpende kontakt med pasienten tilsvarende rettigheter som den nærmeste pårørende etter psykisk helsevernloven og loven her, dersom ikke særlige grunner taler mot dette.
- Hvis flere har nær kontakt med pasienten må det avklares om flere enn en skal være nærmeste pårørende

Barn som pårørende

- Barn som pårørende skal tolkes vidt og uavhengig av formalisert omsorgssituasjon. Bestemmelsen omfatter således både biologiske barn, adoptivbarn, stebarn og fosterbarn.

Handling

- Ved behandlingsstart/utredning skal det avklares hvem som er pasientens pårørende. Navn, adresse, tilknytningsforhold, tlf. nr., ev. annen kontaktinformasjon til den pårørende skal dokumenteres i F5 bildet i DIPS.
- Ved reinnleggelser er det viktig å høre med pasienten om det er endring av pårørende fra forrige innleggelse
- Ved akutt innleggelse skal pårørende kontaktes snarest mulig, dersom ikke annet tilsier det. Pårørende skal da tilbys støtte og ivaretagelse. At pårørende er varslet dokumenteres i DIPS (dokumenttype: Info til pårørende).
- Ved uklar eller manglende identitet skal politiet varsles for å avklare dette
- Dersom pasienten samtykker til det, eller forholdene tilsier det, skal pasientens nærmeste pårørende ha informasjon om pasientens helsetilstand og den helsehjelp som ytes. Eventuelle begrensninger i informasjonen som kan gis til pårørende dokumenteres i DIPS (dokumenttype: Info til pårørende).
- Det skal i samarbeid med pasient og pårørende avtales hvordan kontakt og samarbeid (deltakelse, informasjonsutveksling med mer) skal ivaretas under behandlingsforløpet. Dette dokumenteres i DIPS.
- Ved behov for verge eller hjelpeverge bør helsepersonell ta initiativ til oppnevning

Rett til medvirkning og informasjon

- En forutsetning for brukermedvirkning er god informasjonsutveksling og dialog med pasient og eventuelt pårørende
- Dersom pasienten ikke har samtykkekompetanse, har pasientens nærmeste pårørende rett til å medvirke sammen med pasienten. Ønsker pasient eller bruker at andre personer skal være til stede når helse- og omsorgstjenester gis, skal dette som hovedregel imøtekommes (§ 3-1).

Informasjon til pasientens nærmeste pårørende

- Dersom pasienten samtykker til det eller forholdene tilsier det, skal pasientens nærmeste pårørende ha informasjon om pasientens helsetilstand og den helsehjelp som ytes (§ 3-3)
- Er pasienten over 16 år og åpenbart ikke kan ivareta sine interesser på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, demens eller psykisk utviklingshemning, har både pasienten og dennes nærmeste pårørende rett til informasjon (§ 3-2)
- Dersom en pasient eller bruker dør og utfallet er uventet i forhold til påregnelig risiko, har pasientens eller brukerens nærmeste pårørende rett til informasjon etter § 3-2 fjerde og femte ledd, så langt taushetsplikten ikke er til hinder for dette

Informasjon når pasienten er mindreårig (§ 3-4)

- Er pasienten under 16 år, skal både pasienten og foreldrene eller andre med foreldreansvaret informeres
- Er pasienten mellom 12 og 16 år, skal opplysninger ikke gis til foreldrene eller andre med foreldreansvaret når pasienten av grunner som bør respekteres, ikke ønsker dette
- Informasjon som er nødvendig for å oppfylle foreldreansvaret, skal likevel gis foreldre eller andre med foreldreansvaret når pasienten er under 18 år

- Dersom barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barn under 16 år etter barnevernloven § 4-8 eller § 4-12, gjelder første, annet og tredje ledd tilsvarende for barneverntjenesten

Informasjonens form (§ 3-5)

- Informasjonen skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Informasjonen skal gis på en hensynsfull måte.
- Personellet skal så langt som mulig sikre seg at mottakeren har forstått innholdet og betydningen av opplysningene
- Opplysning om den informasjon som er gitt, skal nedtegnes i pasientens eller brukerens journal

Henvising

- Henviser skal informere og drøfte følgende med pasienten og ev. pårørende:
 - Bakgrunnen for henvisingen og hva henvisingen innebærer
 - Innholdet i henvisingen
 - Hva som vil skje når henvisingen er mottatt
- Det bør undersøkes om informasjonen er forstått (§ 3-5)
- Informasjon til pasient og ev. pårørende om bruker- og pårørendeorganisasjoner som kan gi veiledning, støtte og informasjon; se Helsenorge.no
- Pasienten skal informeres om rett til å velge behandlingssted

Rett til vern mot spredning av opplysninger (§ 3-6)

- Opplysninger om legems- og sykdomsforhold samt andre personlige opplysninger skal behandles i samsvar med gjeldende bestemmelser om taushetsplikt. Opplysningene skal behandles med varsomhet og respekt for integriteten til den opplysningene gjelder.
- Taushetsplikten faller bort i den utstrekning den som har krav på taushet, samtykker.
- Dersom helsepersonell utleverer opplysninger som er undergitt lovbestemt opplysningsplikt, skal den opplysningene gjelder, så langt forholdene tilsier det informeres om at opplysningene er gitt og hvilke opplysninger det dreier seg om

Informasjon til pårørende når pasienten ikke har samtykkekompetanse (Kap. 4)

- Avgjørelse som gjelder manglende samtykkekompetanse skal være begrunnet og skriftlig, og om mulig straks legges frem for pasienten og dennes nærmeste pårørende. Mangler pasienten nærmeste pårørende, skal avgjørelsen legges frem for annet kvalifisert helsepersonell.
- Undersøkelse og behandling av psykiske lidelser hos personer som mangler samtykkekompetanse etter annet ledd og som har eller antas å ha en alvorlig sinnslidelse eller motsetter seg helsehjelpen, kan bare skje med hjemmel i psykisk helsevernloven kapittel 3.

Hovedregel om samtykke (§ 4-1)

- Helsehjelp kan bare gis med pasientens samtykke, med mindre det foreligger lovhjemmel eller annet gyldig rettsgrunnlag for å gi helsehjelp uten samtykke. For at samtykket skal være gyldig, må pasienten ha fått nødvendig informasjon om sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen.

- Pasienten kan trekke sitt samtykke tilbake. Trekker pasienten samtykket tilbake, skal den som yter helsehjelp gi nødvendig informasjon om betydningen av at helsehjelpen ikke gis.
- For utdypende informasjon når pasienten ikke har samtykkekompetanse; se [Lov om pasient- og brukerrettigheter](#)

Barn som pårørende (helsepersonelloven § 10 a)

- Helsepersonell skal bidra til å ivareta det behovet for informasjon og nødvendig oppfølging som mindreårige barn av pasient med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade kan ha som følge av forelderens tilstand.
- Når det er nødvendig for å ivareta barnets behov, skal helsepersonellet blant annet:
 - Samtale med pasienten om barnets informasjons- eller oppfølgingsbehov og tilby informasjon og veiledning om aktuelle tiltak
 - Innenfor rammene av taushetsplikten skal helsepersonellet også tilby barnet og andre som har omsorg for barnet, å ta del i en slik samtale
 - Innhente samtykke til å foreta oppfølging som helsepersonellet anser som hensiktsmessig
 - Bidra til at barnet og personer som har omsorg for barnet, i overensstemmelse med reglene om taushetsplikt, gis informasjon om pasientens sykdomstilstand, behandling og mulighet for samvær. Informasjonen skal gis i en form som er tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger.
 - Se også [Barn som pårørende - Tiltak internt](#)

Referanser

[SI/16-08](#)

[SI/16.01-01](#)

[SI/16.01-03](#)

[Pårørendeveileder](#)

[Barn som pårørende - Organisering og ansvar](#)

[Barn som pårørende-arbeid - Fremgangsmåte](#)

[Pasient- og brukerrettighetsloven](#)

[Pasient- og brukerrettighetsloven kap.4A](#)

[Barnevernloven](#)

[Helsepersonelloven](#)

[Psykisk helsevernloven](#)